

окремих видів робіт, який забезпечує охорону відомостей, що становлять державну таємницю, конспіративність заходів, що здійснюються органами внутрішніх справ з виконання завдань протидії злочинності та охорони громадського порядку.

Також становить інтерес оновлене відповідно до прийнятого в 2015 році ЗУ «Про Національну поліцію» визначено поняття «режим секретності», розроблене С. В. Албулом, С. В. Андрусенком, В. Б. Любчиком та Є. В. Поляковим. На їхню думку, режим секретності в підрозділах Національної поліції України – це встановлений відповідно до вимог Закону України «Про державну таємницю» та інших законодавчих і нормативних актів вищих органів державної влади і управління єдиний порядок забезпечення охорони державної таємниці, що включає в себе систему адміністративно-правових, організаційних, інженерно-технічних, криптографічних та інших заходів.

З точки зору О. В. Адабаша, режим секретності – це універсальний постійно діючий правовий режим, що складається з організаційно-правових засобів, яким притаманний імперативний метод регулювання відносин у сфері обігу відомостей, що становлять державну таємницю, головною метою якого є забезпечення безпеки держави у важливих сферах її життєдіяльності.

Таким чином, підсумовуючи наведене вважаємо, що під режимом секретності слід розуміти встановлений згідно з вимогами Закону України «Про державну таємницю» та інших виданих відповідно до нього нормативно-правових актів єдиний порядок роботи та поводження з документами, які мають гриф секретності, забезпечення охорони цієї таємниці з метою захисту національних інтересів України. Відповідно до викладеного, поняття «забезпечення режиму секретності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності підрозділами кримінальної поліції» повинно відповідати основним складовим дефініції «режим секретності» та не суперечити їм.

Одержано 23.11.2017

УДК 343.163:351.746.2(477)

Дмитро Віталійович СОКОЛКІН,

курсант Інституту підготовки

юридичних кадрів для Служби безпеки України

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Зміни, останнім часом внесені в Конституцію України, чинне законодавство внаслідок прийняття нових Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про прокуратуру», мають

настільки велике значення, що вимагають самостійного теоретичного осмислення й застосування фундаментальних практичних заходів.

Викладене актуалізує розгляд таких питань, як визначення поняття прокурорського нагляду за законністю оперативно-розшукової діяльності та аналіз правових засад, а також напрямках і способах удосконалювання правового регулювання нагляду прокурора за здійсненням ОРД.

Питання про сутність прокурорського нагляду, його місце в системі інших державно-правових інститутів, про предмет і межі його здійснення дотепер залишається дискусійним, і не тільки в науці, але й у юридичній практиці. Більше того, оскільки названі питання мають вирішальне значення для практики, а значить і для забезпечення режиму законності в країні в цілому, то вчені приділяють їм особливо пильну увагу. Найактивніше вони обговорюються останнім часом.

Як зазначали М. Й. Курочка та П. М. Каркач, прокурорський нагляд – це специфічна діяльність державних органів прокуратури, яка здійснюється від імені України та полягає в перевірці точності додержання Конституції України й виконання законів, які діють на її території [1, с. 5].

Законом України № 1401-VIII від 02.06.2016 внесені зміни до Конституції України, зокрема, виключено Розділ VII «Прокуратура». Натомість розділ VIII «Правосуддя» доповнено статтею 1311 наступного змісту:

«В Україні діє прокуратура, яка здійснює:

- 1) підтримання публічного обвинувачення в суді;
- 2) організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку;
- 3) представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом.

Організація та порядок діяльності прокуратури визначаються законом» [2].

Частиною 9 Перехідних положень Конституції України передбачено, що прокуратура продовжує виконувати відповідно до чинних законів функцію досудового розслідування до початку функціонування органів, яким законом будуть передані відповідні функції, а також функцію нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, – до набрання чинності законом про створення подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій.

Отже, згідно з положеннями Основного Закону, за прокуратурою фактично залишено лише одну наглядову функцію: за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку.

Більш конкретне тлумачення зазначеної функції нагляду дається у ст. 2 Законом України «Про прокуратуру»:

На прокуратуру, зокрема, покладаються такі функції: 1) підтримання державного обвинувачення в суді; 2) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених цим Законом; 3) нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; 4) нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян [3].

Згідно зі ст. 14 ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» (в редакції Закону від 14.10.2014), нагляд за додержанням законів під час проведення ОРД здійснюється Генеральним прокурором, його заступниками, керівниками регіональних прокуратур, їх першими заступниками та заступниками, а також уповноваженими наказом Генерального прокурора прокурорами Генеральної прокуратури України та уповноваженими наказом керівника регіональної прокуратури прокурорами відповідних регіональних прокуратур.

Частиною 3 статті 14 ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність» закріплені права прокурора при здійсненні нагляду [4].

У розвиток положень Конституції та Законів України згідно з ч. 2 ст. 9 ЗУ «Про прокуратуру» Генеральний прокурор наділений правом видавати накази з питань, що належать до його адміністративних повноважень. Накази Генерального прокурора України нормативно-правового змісту підлягають державній реєстрації Міністерством юстиції України та включаються до Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів, після чого публікуються державною мовою в офіційних друкованих виданнях, а також оприлюднюються державною мовою на офіційному веб-сайті ГПУ з додержанням вимог режиму таємності.

З метою забезпечення належної організації прокурорського нагляду за виконанням вимог Конституції України, Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та інших законодавчих актів із цих питань Генеральним прокурором України видано наказ від 03.12.2012 № 4/1гн «Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність» (із змінами, внесеними наказом ГПУ від 25.01.2013 № 4/1гн-1, від 13.11.2013 № 98), якій на цей час, нажалі застарів та потребує видання в новій редакції [5].

Статтею 5 ЗУ «Про прокуратуру» закріплено, що функції прокуратури України здійснюються виключно прокурорами. Прокурор – це фізична особа, яка перебуває на постійній чи тимчасовій службі в органах прокуратури, приймається на службу відповідно до ЗУ «Про прокуратуру» і виконує службові обов'язки, що передбачені тим же законом і наказами вищестоящего прокурора.

Частиною 1 ст. 15 ЗУ «Про прокуратуру» (2014 року) уперше за часів незалежності законодавчо закріплено поняття та статус прокурора, зокрема зазначено, що прокурори в Україні мають єдиний статус незалежно від місця прокуратури в системі прокуратури України чи адміністративної посади, яку прокурор обіймає у прокуратурі.

В чинній редакції Основного закону від 02.06.2016 зазначено, що прокуратура, зокрема, здійснює нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку (п. 2 ч. 1 ст. 1311). Видається, що таке визначення не безперечне і могло б бути викладене законодавцем конкретніше, а саме: «Нагляд за дотриманням законів уповноваженими підрозділами органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність».

Висновок. Вивчення сутності прокурорського нагляду за дотриманням законності в діяльності органів, що здійснюють ОРД, дозволяє запропонувати низку вдосконалюючих заходів до організаційно-структурної побудови й діяльності органів прокуратури.

Вважаємо, що при формулюванні завдань даного виду прокурорського нагляду варто мати на увазі, що прокурор не є учасником ОРД, тому покладати на нього обов'язок зі сприяння в досягненні цілей, що стоять перед даною діяльністю, не можна. Разом з тим варто враховувати, що саме при проведенні оперативно-розшукових заходів найбільшою мірою можуть обмежуватися права й законні інтереси громадян на таємницю листування, телефонних розмов, на свободу пересування тощо. Тому головним завданням прокурора на даному напрямку його діяльності є попередження й припинення порушень прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, залучених до сфери ОРД.

Другим завданням, що підлягає реалізації в даній сфері, є забезпечення встановлених законодавством умов і порядку проведення оперативно-розшукових заходів. Дане завдання тісно пов'язано з першим. Неухильне дотримання встановленого законодавством порядку проведення ОРД є найважливішою умовою забезпечення прав і законних інтересів осіб, залучених у оперативно-розшукову діяльність, а разом з тим захисту інтересів усього суспільства й держави.

Список бібліографічних посилань

1. Курочка М. Й., Каркач П. М. Прокурорський нагляд в Україні : підручник / за ред. Е. О. Дідоренка. Київ : Центр учбової літератури, 2005. 424 с.

2. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

3. Про прокуратуру : закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2–3. Ст. 12.

4. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303.

5. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність : наказ Ген. прокуратури України від 03.12.2012 № 4/1 // Генеральна прокуратура України : офіц. сайт. URL: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102 (дата звернення: 20.11.2017).

Одержано 21.11.2017

УДК 343.31

Микола Володимирович СТАЦАК,

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності

та розкриття злочинів факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

КЛАСИФІКАЦІЯ ФОРМ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Наявність злочинності, її поширення серед усіх верств населення та, відповідно, її деструктивний вплив на майже всі процеси, що відбуваються в державі, спонукає державні правоохоронні органи постійно вдосконалювати форми та заходи протидії останній. Сьогодні в Україні все ще відбуваються процеси розвитку та становлення правової, демократичної держави, але, на жаль, вони супроводжуються соціально-економічною та культурно-етичною кризами у суспільстві, що, в свою чергу, призводить до підвищення рівня злочинності. Проблема поширення злочинності була раніше і залишається дотепер досить актуальною для українського суспільства та потребує негайного реагування з боку уповноважених державних правоохоронних органів. Насамперед необхідно усвідомлювати, що процес розбудови суверенної держави неможливий без ефективної роботи її правоохоронних органів, без відповідних дієвих правових інститутів, без використання усіх наявних можливостей [1, с. 11], а також сучасних організаційно-тактичних форм оперативно-розшукової діяльності.

Необхідно відзначити, що з 20 листопада 2012 року в Україні почав діяти Кримінальний процесуальний кодекс (далі – КПК), який вніс суттєві зміни до системи вітчизняного кримінального провадження і правоохоронної системи загалом. В основу чинного КПК покладено нову концепцію кримінального процесу України. Реформовано всі